

PERCEPTION OF WORKS OF ART IN A GALLERY BY STUDENTS – AN IMPORTANT FACTOR FOR AESTHETIC IMPACT

Elitsa V. Doychinova

ABSTRACT: Organized and guided visits of students to art galleries develop their skills to perceive, understand and appreciate the works of art; The students' aesthetic feelings arising from the perception of artistic works are accompanied by the awareness that reality is not directly perceived; Emotional experiences of students are particularly strong when they communicate with the works of fine art; The communication of students with the art in an art gallery assists their intellectual development; From the art that students observe with the help of their teacher they learn means of expression, meet new characters, draw new ideas and inspiration, develop their artistic and creative abilities; The colors in the paintings cause significantly more complex emotional conditions in the minds of the students. The inclusion of children in the art activity by acquainting with pictures of Bulgarian and foreign artists brings to them habits and necessity for introducing elements of the wonderful in the life, nature and social relations; Visits to art galleries stimulate their visual literacy and drive their creativity.

KEYWORDS: students in an art gallery; aesthetic feelings and emotional experiences; intellectual development; new characters, ideas and inspiration; impact of colors in paintings; visual literacy.

Емоционалните преживявания на учениците са особено силни при общуването им с произведенията на изобразителните изкуства. При целенасочени контакти с художествените творби пред учениците се разкриват способност на възприемане, стимулира се развитието на въображението и творческата им изява и те започват самостоятелно да оценяват произведенията на изкуството. За да се постигне такова целенасочено контактуване с творбите на изобразителното изкуство, трябва много внимателно да се подберат творбите, съобразявайки с конкретния опит и познание на учениците. Много важно е произведението на изкуството да бъде достъпно по художествено съдържание и идея. За да не останат учениците само на равнището на емоционалното възприемане те трябва да бъдат подпомагани в разбирането и чувстването. Общуването на учениците с изкуството в художествена галерия и целенасоченото и анализирано възприемане на произведенията на изобразителното изкуство с помощта на учителя подпомага интелектуалното им развитие, тъй като в тези произведения е събран социално-историческият опит на обществото.

Това общуване изисква висока интелектуална подготовка и проява на силна емоционална чувствителност от страна на учениците. Имайки предвид специфичните възрастови особености на децата, техният опит, познания и разбиране, е необходимо учителят да се съобразява с това при подбора на произведенията на изобразителните изкуства. Същевременно педагогът е длъжен постепенно да насочва учениците към стойностните ценности в изкуството, към художествено-естетическата, познавателната и нравствената стойност на разглежданите произведения.

Известният американски учен Рудолф Арнхайм в книгата си „Изкуство и виждане“ разглежда и анализира отношението между възприемането и изобразителното изкуство. Той доказва, че е невъзможно развитието на детето вън от изобразителното изкуство, защото това изкуство е крайно проявление на визуалното мислене. Възприемането на произведенията на изобразителното изкуство в галерия от учениците е важен фактор за естетическо им възпитание. „Естетическите и възпитателните функции на изобразителното изкуство имат дълбоки педагогически традиции както в световен, така и в национален мащаб което е основателна причина в образователните системи по изобразително-творческа активност на

детската личност да стартира още от най-ранна възраст.“ [1,7]Чрез дисциплината *Изобразително изкуство* учениците натрупват знания и опит за общуване с произведенията на изкуствата, формират естетически критерии за оценка и подбор. Факт е, че изобразителното изкуство се явява източник на духовна наслада и така функциите му се простират освен върху познавателното развитие на ученика, така и върху естетиката. При взаимоотношенията си с учениците учителят се стреми те да изпитват удоволствие от съприкосновението с изобразителното изкуство. „На подрастващите е необходимо да се предложи любов и доверие, уважение и приятелство, да се поощряват и окуражават техните интереси, способности и таланти, осигурявайки им по този начин най-добър старт в живота. В условията на съвременното обучение по изобразително изкуство е застъпено определението за изкуството като духовна енергия, която има за цел да накара детето да мисли, да изгради способността му да възприема, съпреживява и създава красотата във всички области на живота, да го развълнува и да го подтикне към творчество. Творческата дейност е естествено в живота на детето, като отразява неговите индивидуални черти, темперамент, вродени заложби, черти на характера, интереси и възпитание.“[3, 3] Л.Н.Толстой изрича: „Ако човек не е свикнал в детството си да твори, в живота той само ще копира и подражава“.

В структурата на учебното съдържание на обучението и възпитанието чрез дисциплината *Изобразително изкуство* е включен и разделът „Възприемане на изкуството“ в отделните класове. Участието на този раздел има неоспорим и изключително важен принос при изграждане на общи представи за света на изкуствата и конкретно към изобразителните произведения. Организираното и информирано посещение на учениците в художествените галерии възпитава уменията им да възприемат, разбират и оценяват произведенията на изкуството. Чрез контролираното от учителя разглеждане и анализ на произведения на изкуствата пред учениците се разкрива връзката между действителността и художествените образи, развиват се художествените им възприятия и познания. Когато учениците се запознаят с произведенията на изобразителното изкуство от различни стилове и епохи в тях се изграждат оновите на естетико-оценъчните и критични възможности. Естетическите чувства на учениците, възникнали в резултат на възприемането на художествени творби са съпроводени от съзнанието, че действителността не се възприема непосредствено. Тя първо се отразява в съзнанието на художника, който я пресъздава в художествената творба чрез образи и цветове. Подобно отражение на процесите на възприятието е източник на наслада и създава цяла гама от разнообразни преживявания – радост, вълнение, печал, възторг, удивление, преклонение, страх, негодувание, възхищение. Освен познавателен и духовно-емоционален контакта с произведенията на изобразителното изкуство в галерия оказва влияние и върху рисуването на ученика. От изкуството, което учениците наблюдават с помощта на учителя, те усвояват изразни средства, срещат се с нови образи, черпят нови идеи и вдъхновение. Развиват художествено-творческите си способности. Цветовете в картините предизвикват значително по-сложни емоционални състояния в съзнанието на учениците. Тяхното въздействие надхвърля границите на непосредствените усещания, а колоритните съчетания в тях предизвикват богата гама от преживявания и емоции. Цветовете се асоциират с разнообразни определения: червен – активен, енергичен, възбуждащ; жълт – весел, привлекателен, ободряващ; оранжев – жизнерадостен, пламенен; зелен – топъл или хладен, спокоен, предразполагащ към размисъл; син – нежен, сантиментален или сериозен и т.н. Подобни определения могат да се срещнат и за зрителните въздействия на линиите при общуване на учениците с произведенията на изобразителните изкуства: отвесна линия – стремителна активна; хоризонтална линия – пасивна, успокояваща; начупена линия – нервна, драматична. В конкретна културна среда, каквато е художествената галерия, учениците ще проявят и емоционална отзивчивост, радост, вълнение, възхищение, желание за контакт с художествените образи. Приобщаването на децата към изобразителната дейност чрез опознаване картини на български и чужди художници, ще възпита у тях навиги и необходимост за внасяне елементи на прекрасното в бита, природата и обществените отношения. В България градските галерии вече стават „класни стаи“, където учители и изкуствоведи водят уроци. Вратите им са отворени за изнасяне на уроци по изкуства. Галериите разполагат с богати сбирки от ценни художествени произведения. В тях по достъпен и развлекателен начин се формира начална художествена култура сред учениците, благодарение на която те развиват способността си за мислене, разбиране и съпреживяване на

изкуството, което наблюдават. В извънучилищна среда, в неформална обстановка на галерията, учениците имат възможност да се запознаят едновременно с произведения от българско и чуждестранно изкуство. Могат да рисуват по образци на световноизвестни художници, и да представят творбите си в същата галерия. С помощта на своите учители учениците дават собствена интерпретация на изложените в галерията картини. Учениците се запознават с художествените творби под формата на интерактивна разходка, като по този начин добиват навици и увереност да гледат картини и да говорят за тях; да получават базови познания по отношение на рисунка, композиция и колорит. Същевременно се научават да разграничават основните жанрове в живописа и водещите исторически епохи. Контактването с творби на изобразителното изкуство може да се осъществява по време на организирането на различни форми на художествено-естетическа дейност извън училището: посещения на художествени изложби, музеи, галерии, ателиета на художници; възприемане на паметници, декоративни пластики, декоративни пана, стенописи и др.; по време на разходки, излети и екскурзии. Изброените форми съдействат учениците да се запознават с най-значителните произведения в оригинал, да осмислят ролята на изкуството в живота на хората, да добият представа за творческата атмосфера в ателието на художника и творческия му труд. Посещенията в художествената галерия стимулира визуалната грамотност у отделните деца и задвижва тяхната креативност. Наблюдавайки платната на талантиви художници от различни епохи, учениците изпитват спонтанно желание да създават изкуство и да изразяват емоциите си. В художествената галерия с помощта на учителя учениците се запознават с художествени произведения от различни исторически епохи, различни стилни течения, включително и с авангардните съвременни направления. По този начин те се убеждават във вечно търсещата нови творчески измерения същност на изкуствата.

Представям примерна дидактична структура на план-конспект за урок по изобразително изкуство осъществен чрез посещение в художествена галерия. Урокът се провежда в галерия. Със съгласието на уредниците на художествената галерия учениците ще рисуват или прерисуват по тяхно желание изложените художествени творби. Предварително са подготвени столчета и стативи. В художествената галерия се представят живописни, графични и скулптурни произведения. Темата на урока е цветовете в картините. Целта е развиване на художествен и естетически усет, чувство за ритъм и симетрия. Задачите са за обогатяване на образните представи за художествените произведения в галерията и в частност – картините на художника; разкриване характерните особености на конкретното художествено произведение; постигане на композиционно и цветово равновесие при рисуването; за формиране на умения за хармонично съчетаване на цветовете, усвояване на изобразителни умения и техники на работа с цветни материали; развиване на комбинативното и вариативното мислене; възпитаване на естетически вкус и усет за ритъм, цвят, и композиция; представи, въображението, фантазията, емоционалната отзивчивост и творческа активност на учениците; формиране на интерес и оценъчно отношение към произведенията на художественото изкуство чрез наблюдаване на конкретните художествени произведения; изграждане на качества на личността – активност, самостоятелност, наблюдателност, инициативност. Изискванията към всяко дете са: след като разгледа изложените картини в галерията, да нарисова своя картина наблюдавайки картината на художника. Разяснява се липсата на задължение да прерисува, и възможността му да пресъздаде на листа това, което то вижда или си представя съобразно асоциациите му. На ученика се предоставя възможност да избере: композиционното решение; цветовото решение – брой и вид на цветовете; техниката на работа с акварелни, темперни или акрилни бои. Използваните учебни и специфични методи са:

разказ, беседа, демонстрация, нагледност, самостоятелна изобразителна дейност, похвати /обяснение, указание, съвет, корекция, конферанс/. Предварителната подготовка на учителя се състои в запознаване с методическа литература и нагледни материали от учебника и други източници, свързани с темата. Осигуряване на бои /акварел, темпера, акрил/ съобразно предпочитанията на ученика. Нагледните материали, необходими за урока, са: картините на художника, изложени в художествената галерия. Предварителната подготовка на учениците е свързана със запознаване с биографията на художника, чиито картини ще бъдат предмет на обсъждане и рисуване. Набавяне на необходимите материали за урока – листи за рисуване, бои,

четки, дунапренова гъбичка и др. В уводната част на урока темата се поставя мотивирано и емоционално, активизират се образните представи, впечатления и преживявания на учениците с помощта на кратка беседа, придружена с онагледяване, демонстрация на учителя и поставяне на конкретни изисквания към учениците. В основна част на урока, след като се запознаят с картините в художествената галерия, учениците осъществяват самостоятелна изобразително-творческа дейност, а учителят дава конкретни съвети, насоки и прави корекции /индивидуални, групови, общи/, стимулира творческите изяви. Направените корекции трябва да бъдат съобразени с равнището на индивидуалните възможности и уменията на учениците. Учителят организира обсъждането на получените резултати на учениците. Сравнява се конкретното художествено произведение /рисуваната картина/ с рисунката на съответния ученик, който от своя страна обяснява асоциативното си рисуване, споделя чувствата и емоциите си при създаване на рисунката. Обсъждането включва разглеждането, анализирането и оценяването на изобразителните резултати по следните най-общии показатели: постигната хармония по отношение на цветовете в рисунката; проява на оригинални и нестандартни решения в композирането и цветовото изграждане; прецизност на изпълнението. Учителят насочва вниманието на учениците към някои техни творби, в които хармонично са подбрани подходящи контрастни цветове. Поощрява учениците, които са проявили нестандартно творческо виждане в процеса на рисуването. Конферансът показва доколко учителят е извършил успешно организацията и провеждането на урока. По време на конферанса учениците имат възможност да сравняват и оценяват изобразителните си резултати критично и самокритично. В края на учебния час учителят дава указания и напътствия за подготовката на учениците за следващия урок по изобразително изкуство.

References:

1. Papazov, Bl., Art. Methodological formulations, Faber, 2014
2. Papazov, B. Theory and methodology of art education, Shumen, 1999
3. Balkanski, D., Discovering and stimulating children with artistic and creative abilities, University Press "Bishop Konstantin Preslavski" Shumen 2010.
4. Vigotski, L. S. Imagination and creativity of the child. S., 1982.
5. Vitanova, N. Child Psychology S. Education 1994
6. Ginat, H. Children and us or new solutions to old problems. Psychology of human everyday life. S, 1988
7. Dimchev, V. Fine Art - Methodology S., NP, 1993
8. Muhina, V. The child's imaginary activity as a form of acquiring social experience. S, 1985
9. Atanasov, Zh. Fundamentals of aesthetic education, S. 1975
10. Бояджијева, Н. Възпитание чрез изкуство. S. 1994
11. Dimchev V. Fine Art. Methodology. S. 1993.

*Елица В. Дойчинова,
докторант по програма „Методика на обучението по изобразително изкуство“
към Педагогически факултет,
катедра: Визуални изкуства, теория и методика*